

Biblioteka Jagellońska
Kraków
Św. Anny 19

טשענסטאכאווער צייטונג

צווייטע יארצייט פון פרייטאג
רעדאקציע אין צענטראלעם
ערשטע אלגעמ. טעלעפאן 201

אונזער פרייז 20 גראשען.
אין פון רעדאקציע אין צענטראלעם
CZENSTUCHOWA, ALIJA 6. TELEFON 201.
פון רעדאקציע אין צענטראלעם.

Piątek, d. 16 września 1932.

לייט ציינדען 5.36

פרייטאג, פ' כ"ב אלול תרצ"ב.

צו דער אויפמערקזאמקייט פון דער יוד. בעפעלקערונג!
אזוי ווי דער טערמין פון איינצאחלען דעם פערלעגענעם עטאט אין אבגע-
פלאסען דעם 15 ד. ה. איז די קהלה-פערוואלטונג אויפגעפאדערט געווארען דורך
דער מאכט איבערצוגעבען תיכף די רשימות פון די פערלעגענע חובות דעם שטייער-
אמט צו צוואנגס-אינקאסאציע.
די קהלה-פערוואלטונג, וועלענדיג אָבער פערמיידען די עטאט-צאהלער אונ-
אנגענעמליכקייטען און בעדייטענדע קאסטען, מיט וועלכע די צוואנגס-אינקאסאציע
פערבונדען, איז איהר געלונגען א דאנק לאַנגע בעמיהונגען און אינטערווענציען פון
קהלה-פרעזענט-צו פראָלאַנגירען דאס איבערגעבען דעם שטייער-אמט די רשימות פון
פערלעגענעם עטאט ב'יו'ן אַקטאָבער ה. י., ב'יו' וועלכען טערמין יעדער
צאהלער וועט האבען מעגליכקייט צו רעגולירען דעם קהלה-שטייער אָהן פראָצענט.
נאָכ'ן דאָזיגען טערמין וועלען די רשימות פון פערלעגענעם עטאט
אונטערדינגט איבערגעגעבען ווערען דעם שטייער-אמט, וועלכער וועט מיט
דער גאַנצער שטרענגקייט איינקאסירען דעם עטאט צורעכענענדיג דערביי
פראָצענט און עגועקציע-קאסטען.

פערזענלעך פון דער יודישער קהלה
אין טשענסטאכאווער.
טשענסטאכאווער, דעם 15
טשענסטאכאווער 1932 י.

לשמוע אל הרנה
ואל התפלה!
רי גבאים פון דער חברה
„סומך נופלים“
מאכען בעקאנט, דאס היי-יאָהר ווערט געדאווענט
אין די ימים נוראים
מיט רי בעסטע בעלי-תפלות
אין זאל פון האנדווערקער-פערבאנד, אלעס 12
בילעטען פאר מענער און פרויען שוין צו בעקומען
ביי ה' משה דוד גאָטיינער, אגראדאווא 4. ווי אויך
ביי א. שערער, גאריבאלדי 22, (פריהער ספאדעק)
אין געשעפט.

שרה גרונדמאן
מרדכי קויפמאן
תנאים געשריבען
טשענסטאכאווער אין טשענסטאכאווער 1932.

אונזער חשוב'ן מיטגלידער ה'
מרדכי קויפמאן
צו זיין תנאים מיט פ'רל.
שרה גרונדמאן
ווייבען מזל-טוב.
רעדאקציע און אדמיניסטראציע
„טשענסטאכאווער צייטונג“.

מירן חבר **מרדכי קויפמאן**
צו זיין תנאים מיט פ'רל. **שרה גרונדמאן**
מיעל גליק,
די עלטערן - מיעל נחת.
שמעון באָטשאַן אין פרוי
א הארציגען מוט'ס ווייבען מיר אונזער ברודער און שוואגער **שמחה בינע** אין גיטל קויפמאן
צו דער תנאים פון זייער זון **מרדכי מיט פ'רל. שרה גרונדמאן.**
דעם התן-כלה א גליקליכע צוקונפט.

דעם פריינד **מרדכי קויפמאן**
צו זיין תנאים
שרה גרונדמאן
מיינע הארציגעסטע האונגען
פ. בלומענקראַנץ

א הארציגען מזל-טוב ווייבען מיר אונזערע פריינד **שמחה בינע** און **גיטל קויפמאן**
צו דער תנאים פון זייער זון **מרדכי מיט פ'רל. שרה גרונדמאן**
דעם התן-כלה א גליקליכע צוקונפט
וויינישט פאמיליע גלעוויצקי.

צו דער פערלאַנג פון פ'רל.
סאלא גרונדמאן מיט ה' מרדכי קויפמאן
א הארציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט
וויינישט
א. באָרויקאווסקי אין פרוי.

צו די תנאים פון אונזער פריינד
מרדכי קויפמאן מיט ה' שרה גרונדמאן
א גליקליכע צוקונפט און א הערליכען מזל-טוב
וויינישט
נחמן מיסקע, יצקב האָניגמאן.

אונזערע האַרציגע פריינד
מרדכי קויפמאן - שרה גרונדמאן
צו זייערע תנאים און אָפּפּאָהרען קיין אויסלאַנד
מזל-טוב און א גליקליכע רייזע.
נתן גערשאַנאוויטש
אלחנן טאַטאַרקע
יוסף יורקעוויטש
יוסף פּלאַצקער.

צו דער פערלאַנג פון אונזער לייבען זון
משה ליבגאָט מיט פריינד **פּעריל יאַקער** (ניו-יאָרק)
וויינישט א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט
עלטערן ליבגאָט.
צו דער פערלאַנג פון אונזער שוועסטער-זון און קיין
משה ליבגאָט מיט פ'רל. **פּעריל יאַקער** וויינישט מיר זיי א גליקליכע צוקונפט.
זאָל אייער לעבענס-וועג זיין בעזירט מיט בלומען,
אַנקעל און טאַנטע ברענער, ועליג באַראַנאוויטש אין פרוי,
משה ברענער אין פרוי יאָדוּש און אייזיק ברענער.
צו דער פערלאַנג פון מירן ברודער און שוואַגער
משה ליבגאָט מיט פ'רל. **פּעריל יאַקער** (ניו-יאָרק)
א הערליכען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט
וויינישט **דושייק און פרוי ליבגאָט אין קינדער, ניו-יאָרק.**
א הארציגען מזל-טוב וויינישט מיר איינער לייבען ברודער און שוואַגער
משה ליבגאָט מיט פ'רל. **פּעריל יאַקער** (ניו-יאָרק) צו זייער פערלאַנג.
זאָל אייער לעבענס-וועג זיין בעסטראַהלט מיט די ליכטיגע זונען-שטראַלען פון גליק.
אייזיק ליבגאָט, פרוי און קינדער.
מזל-טוב וויינישט מיר אונזער לייבען ברודער און שוואַגער
משה ליבגאָט מיט פ'רל. **פּעריל יאַקער** (ניו-יאָרק) צו זייער תנאים.
א גליקליכע צוקונפט אויך זייער לעבענס-וועג.
פנחס ליבגאָט און פרוי פאריי.
א מזל-טוב פון דערווייטענס צו דער תנאים פון מירן לייבען ברודער און שוואַגער
משה ליבגאָט מיט פ'רל. **פּעריל יאַקער** (ניו-יאָרק)
וויינישט א לעבענסלענגליכע צופרידענהייט

צו דער תּוּב פון אונזער פּעטער **שאַמשע שלעזינגער** אין פרוי
צו דער תנאים פון זייער טאַטער **העלאַ שלעזינגער** מיט ה' **בנימין ראָזמאַרין**
וויינישט פּסח שלעזינגער, פרוי און פאמיליע.
דעם יונגען פאַר פּיעל גליק.

מיעל גליק אונזער פּעטער **שאַמשע שלעזינגער** און פרוי צו דער תנאים פון
זייער זון **ראַאי שלעזינגער** מיט פ'רל. **סאַלאַ האַפּער**
וויינישט פּסח שלעזינגער, פרוי און פאמיליע.
דעם יונגען פאַר א הארציגען מזל טוב.

Z intencji zaręczył
p. SALI HOFERÓWNY z p. LOUISEM SZLEZYNGIEREM
życzymy dużo szczęścia:
Henryk Icek, Abe Wajsfelner.
Szmulek Ajzner, Szlamek Frydman.

צו די פערלאַנג פון אונזער קינדען
העלאַ שלעזינגער מיט ה' **בנימין ראָזמאַרין**
ראַאי שלעזינגער מיט פ'רל. **סאַלאַ האַפּער**
א הארציגען מזל-טוב און א בליהענדע צוקונפט וויינישט
גוטען פרידמאן און פאמיליע, ישעיהו מיסקע און פאמיליע.

דעם טיפּסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער לאַנג-יעהריגען מיטגליד
ה' מאיר פייגע
צוליעב'ן טויט פון זיין סאַטער
שמעון פייגע
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די גבאים, קאָמיטעט און מתפללים
פון דער שוהל „אהל יעקב“.

אף ברי,
דער ווינטער ריקט צו,
איז נויטיג עלעקטרי,
דעריבער, ווען איהר דארטס וואס פון עלעקטרישע ארייט,
בעזוכט די לאנגיעהריגע עלעקטרישע פירמע פון
מ. ערליך, אלעס וואלאנאשטי 19
אָדער פּילסודסקי 21
ווא עס ווערען אויסגעפיהרט אלערארט עלעקטרישע
אינסטאלאציעס ווי אויך אלע רעפּראַראַציעס.
אלעס ווערט אויסגעפיהרט שעהן, רעזעל, סאָליר
און פּיליגער ווי איבעראַל.

א שיק = יונגעל
ווערט געזוכט אין **S. Katz, Aleja 20**
דער פירמע
באלד געצאהלט.

דער בעוואוסטער טאפּיצרער
א. אָרבאַך, אלעס 7
מאכט בעקאנט, אז אין זיין ווערקשטאט ווערט
אויסגעפערטיגט אלערליי טאפּיצער-ארבייט ווי:
**מאַטעראַצען, קאַוועקעס, טאַפּשאַנען, דעם-
באַווע שוהל א. ד. ג.**
אויך נעם איך אן אלערליי דעקאָראַציעס ווי:
גאַרדינען צו פערליגען און צו שפּאַנען
אלעס צו זעהר נידריגע פרייזען.
געדענקט די אדרעס: אלעס 7.

Szkoła tańców
baletm. K. KOSTECKIEGO
w lokalu powiększonym
ul. Waszyngtona 6. daw. Jasna
פּראַקטישע לעקציע, שבת פון האַלב 9 אָווענד.
זונטאָג און יום-טובים פון 7 אָווענד.
נייעסטע מוזיק - שלאַגעריען.
איטאַליענישע האַרמאָניע.
זעהר צוגענגליכע פרייזען.
איינשרייבונגען אויף קורסען און איינצעלנע לעקציעס יעדען טאָג
פון 10 פרייה ביז 9 אָווענד הויבען זיך אָן די טעג.

JADWIGA FAJGE
absolv. Konserwatorium Krakowskiego
udziela lekcji gry
NA SKRZYPCACH
Aleja Kościuszki 25.

דעם טיפּסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזערע
פריינד **מאיר, שלמה** און **וואָלף פייגע**
צוליעב'ן טויט פון זייער סאַטער
נ"ע שמעון
המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
ב. באָטשאַן אין פרוי.

נ"ע
בן ר'
שמעון משה פייגע
פאַבריקאַנט אין הויזבעזיצער אין טשענסטאכאווער
אין געשטאַרבען נאָך קורצע ליידען אין עלטער פון 92 יאהר.
די לוויה איז פאַרגעקומען דאנערשטאָג, ד. 15 ד. ה. (י"ד אלול תרצ"ב).
גלייכצייטיג דאַנקען מיר די אלע, וועלכע האבען אנטיל גענומען אין
דער לוויה און אָפּגעגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער טייערן נפטר
די אין טיעפען טרויער פערבליבענע
זיהן, טעכטער, שנירען, איידעם, אייניקלעך
און אוראייניקלעך.

נאטיצען

פון דער וואך

מען קען זיך איינארדנען.

עס איז שוין לעצטענס פיעל גע-
רעדט און געשריבען געווארען וועגען
דעם, אבער מיט צופרידענהייט שוהט
מען דאס ווידערהאלטן, אז ארץ-ישראל,
דאס נייע זיך אויפבויענדע ארץ-ישראל
איז אין דער יעצטיגער צייט אפשר
דאס איינציגע לאַנד, וואו עס פעהלען
ארבייטס-הענד, און יעדער מענטש, וואס
בעזיצט א געוויסע קוואליפיקאציע אויף
א וועלכען ס'איז ארבייטס-געבעיט,
קען זיך דאָרט מיט קליינע אַנטערנע-
גונגען איינארדנען.

מיר האָבען דאס געהערט און גע-
רען דאס טאָג-טעגליך פון די פערשי-
דענע ארץ-ישראל דעלעגאטען, וואס
קומען קיין פּוילען, אַלע ווי איינער
ערקלערען זיי, אַז ארבייטס-הענד זע-
נען דאָרט נויטיג און קענען גאַנץ
לייכט בעקומען בעשעפטיגונג.
ה' פאַרשטיין, בעת זיין לעצטען
בעזוך אין פּוילען האָט זיך אָנגע-
שטעלט וועגען דעם מיטעלשטאַנד (ה'
פאַרשטיין בעשעפטיגט זיך ווי בע-
וואוסט ספעציעל מיט דער עליה פון
מיטעלשטאַנד) און אָנגעוויזען, אַז נישט
דוקא קיין קוואליפיקאציע פאַכלייט
אָדער געוואנדע פיזישע אַרבייטער, נאָר
אפילו מיטעלשטאַנד-מענטשען, יודען
קליין-סוחרים און קליין-אינדוסטריעלע
קענען זיך איינארדנען אין א"י.

די אַרבייטער-פאַרשטעהער אין א"י,
וואס האבען אונז לעצטענס בעזוכט,
ווייזען אָן, אַז אַרבייטער פעהלען אויס
אין א"י און זיי ווערען דאָרט שטארק
געפאַדערט, און דער לעצטער גאַסט
פון א"י ה' מאיר דיוענהאָף דער
שטאַדט-פרעזידענט פון תל-אביב, וועל-
כער איז אויפגענומען געוואָרען מיט
אזוי פיעל ענטוואַזום צווישען דעם
ווארשאווער יודענטום האָט אין זיינע
רעפעראטען גערעדט מיט בענייטע-
רונג וועגען דעם אַז ארץ-ישראל קען
נאָך צו יעדער צייט געבען בעשעפטי-
גונג איהרע זוהן וואס געפונען זיך אין
גלות.

און דאס איז אין דער צייט, ווען
די גאַנצע וועלט בעקלאַגט זיך אויף
דעם שרעקליכען קרויס וואס הערשט
איבעראַל, ווען אפילו, אין דעם גאַל-
דענעם לאַנד, אין אַמעריקאַ, געפונען
זיך מיליאָנען אַרבייטסלאָזע און א-
בערהויפט האט די פראגע וועגען בע-
פּוילען קען זיך איינארדנען אין א"י.
מיר זעהען טאקע, אַז דאָ וואו עס
איז פּערהאַנגען אַרבייטסלאָזיקייט גע-
פונען שטענדיג די נידריגסטע עלע-
מענטען פּלאַץ פאַר זייערער פינפטע-
רער אַרבייט און זייער דעמאָגאָגישער
אַנטיאַציע, און דאָריבער איז אַ דא-
פּעלטער חוב פון יעדער רעגירונג צו
וירקען אַז ביי איהר אין לאַנד זאָלען
זיך געפונען וואס ווייניגער הונגעריגע
און פּערישטערע.
און אזוי איז פאַר אונז זעהר פּרעה-
ליך און אָנגענעהם, ווען מיר רעדען
וועגען אונזער אַרץ-ישראל מיט איה-
רע אויפנאַהמס-מעגליכקייטען, אַז עס
זענען דאָרט פּערהאַן פּלעצער פאַר
פּערשידענע האַנדלערקער און קליין-
אינדוסטריע אַרטיקלען (זעה אין אונ-
זער היינטיגען נומער אַ רשימה פון
פּאַטען, וואס קענען זיך איינארדנען
אין א"י וואס עס פּערפּענטיכט דער
צענטראַלער האַנדלערקער-פּערבאַנד)
און עס איז נאָר געוואָנדען אין די
ענגלישע עמיגראַציע-פאַרשריפטען,
וועלכע דאַרפֿען אומבעדינגט פיעל פּער-
לייכטערע ווערען, מען דאַרף זיי צו-
פּאַסען צו דער אמת'ער לאַגע וואס
הערשט דאָרט און געבען איינוואַ-
דצונגס-מעגליכקייטען די יודען, וואס
קענען זיך אין לאַנד איינארדנען.
י. פ.

דער פאליטישער קאמפאן אין דייטשלאנד

די פאליטישע געשעהענישען אין
דייטשלאנד, וועלכע דריקען זיך אויס
אין דעם קאמפאן וואס קומט פאַר צווי-
שען דעם פאַרלאַמענט (רייכסטאג)
און דער רעגירונג האָט אָנגענומען
אונזערערטע פאַרמען, אויף דער פּאַר-
לאַמענט-זייטונג, וואס איז פאַרגעקומען
דינסטאָג, אויף וועלכער דער קאַנצ-
לער האָט געזאָלט האַלטען זיין עקס-
פּאָז, האט דער רייכסטאג-פרעזידענט
(א היטלערסט) איהם נישט געוואָלט
ערטיילען דאס וואָרט, און אַדורכגע-
פּהרט אַ אַבשטימונג, וועלכע דריקט
אויס אונזערע דער רעגירונג, באַלד
נאָכדעם האָט דער קאַנצלער איבערגע-
געבען אַ דעקלעט וועגען אויפגעזען
דעם פאַרלאַמענט, די פאליטישע אַ-
גע איז שרעקליך אָנגעשטענען און
מען ווייסט נישט וואס די געשעהעני-
שען וועלען ווייטער ברענגען.

טראַגיש אומגעקומען דער בעריהמטער פּוילישער פליהער פאַר, זשווריקאַ.

אַ ערשטערענדען רושם האט גע-
מאַכט אין לאַנד די טרויעריגע ידיעה
אַז דער בעריהמטער פּוילישער פליהער
פאַרוטשניק זשווריקאַ, וועלכער האָט
ערשט לעצטענס זיך בעריהמט זע-
מאכט אין דער וועלט מיט זיין גע-
וויסן אינטערנאַציאָנאַלען ראַיד פון
טרויסטישע אַרעאָפּלאַנען, איז טראַגיש
אומגעקומען, פליהענדיג קיין פּראַג און
טייל צו נעמען אין דער דאָרטיגער
לופט-פליה פּיערונג, מיט איהם צוזאַ-
מען איז אויך אומגעקומען זיין חבר
און בעגלייטער אינוש, ווינאָגאַ. דער
דאָזיגער טראַגישער צופאַל האָט אַרויס-
גערופען טרויער אין אַלע לאַנדער,
וועלכע דריקען אויס זייער אַנטייל אין
דעם שרעקליכען אומגליק, וואס האָט
געטראַפּען נישט בלויז דער פּוילישער
לופט-פליהעריי נאר דעם אַלגעמיין-
לופט-פליה וועזען.

דער יודישער פּירגערמייסטער פון דער יודישער שטאָדט.

דאס יודישע ווארשא האט אויפגענומען
מיט גרויס ענטוואַזום איהר חשב'ונג
גאַסט, דעם שטאַדט-פרעזידענט, ביר-
גערמייסטער פון תל-אביב ה' מאיר
דיוענהאָף, וועלכער איז נישט בלויז
יעצטיגער לייטער פון דער דאָזיגער
אייגענער יודישער שטאַדט, נאָר
טאַקע איהר בויער און שעפּער וועמען
תל-אביב האָט אין דער גרעסטער מאָס
צו פּערדאַנקט איהר ענטוויקלונג און
דאס וואס זי איז אַוועקגעשטעלט גע-
ער זי זאָגט פּערפאַלגט און נאכגע-
גאַנגען איהר ביו צו זייער וואוינונג,
ווען זי איז אַהיימגעגאַנגען פון דער
שולע, און דאס האָט זיין תּוּהו טייל-
ווייז געשטיילט.

איצט אָבער זענען געווען די פּע-
רען-חדשים ווען די למודים אין דער
שולע זענען נישט פאַרגעקומען, און
דאס וואס ער האָט תּוּהו'לען נישט גע-
זעהן יעדען טאָג, האט איהם אויפגע-
ברויזט און געמאכט ווילד.
אַלפּערד האט געהאַט אַ פּרוי און 2
קליינע קינדער, מיט זען פּרוי האט
ער ביז-איצט געלעבט זעהר גוט און
די קינדער האט ער זעהר ליב גע-
האַט, אָבער זינט ער האָט תּוּהו'לען
נישט געזעהן אין זיין אונטערזיכטיג
געווען אונגעווער אַנזעהעוודיג און
די פּרוי האט איהם יעדען טאָג
געפּרעגט וואס איהם איז און פאַרוואס
ער איז אַזוי שטאַרק דענערווירט.
וויילענדיג זיך טרעפען מיט תּוּהו'לען
און זי זעהן פּלעטע אַלפּערד אַבּוואר-
טן זי האט געוואוינט, ער האט זיך דאָרט
אַרומגעדרעהט און טיילמאַל פּלעגט זא-
גאָר תּוּהו'לע אַדורכגען און זי האָט
איהם נישט פּעמערקט, אָבער דאס
האט איהם נאָכמעהר פּערדאַנקט, און
ער האָט נאָך מעהר פּערשטאַרקט זיין
נאָכפאַלגען איהרע טריט.
לעצטענס, ווען ער איז אין אַווענד
פּערפאַלען געווארען פון דערהיים ביז
שפּעט אין דער נאַכט, האט זיין פּרוי בע-

ווארען אין דער ערשטער רייע פון
די מאָדערנסטע אייראָפּעיִשע שטעט.
ה' דיוענהאָף האָט געוויילט אין וואר-
שא 3 טעג, און פון דאָרט אָנגעפּאַה-
רען קיין בערלין.
ענדערונגען אין דער
רעגירונג?

אין די פאליטישע קרייזען געהען
אַרום פּערשידענע קלאַנגען וועגען די
פאַרשטעהענדע פּרעזידענט-וואַהלען און
דער קומענדיגער סייס-סעסיע. עס ווערט
איבערגעבען, אַז די סייס-סעסיע וועט
צונויפגערופען ווערען אין בעשטימטען
טערמין דעם 31 אָקטאָבער, זי וועט
אָבער אָנגעלעגט ווערען אויף אַ חודש
ביז'ן 30 סעפטעמבער, ווען דער סייס
וועט זיך צונויפקומען צו בעטראכטען
דעם מלוכה-פרעזידענט און דאמאלס וועט
די רעגירונג זיך בעמיהען אַדורכצופּיה-
רען איהר פּלאַן וועגען די ענדערונ-
גען אין דער קאָנסטיטוציע, און אויב
די קאָנסטיטוציע ווערט געענדערט אין
גייסט פון דער רעגירונג זאָל מאר-
שאַ פּילסודסקי אַרויסשטעלען זיין
קאָנדיטאטור אַלס מלוכה-פרעזידענט.
לויט אַ צווייטען נוסח ווערט צוגע-
געבען, אַז אויב עס וועט דער רעגיר-

נייע פאַרשריפטען פאַר שול-יוגענד.

לעצטענס זענען איינגעפיהרט גע-
ווארען אין לעבען די נייע פאַרשריפ-
טען פאַר דער שול-יוגענד, וועלכע זע-
נען בעאַרבייט געווארען דורך דער
שול-מאַכט אויפ'ן שול-יאָהר 1932-3.
די דאָזיגע פאַרשריפטען רעגולירען
דעם אויסערליכען שול-לעבען פון די
שילער אין די מיטעל-שולען און די
פּאָווערנע שולען.
לויט די נייע פאַרשריפטען וועט יע-
דער עלטערער בירגער האבען א רעכט
צו בעמערקען דעם שילער אויף זיין
אויפפיהרונג.
די שומרים פון די פאַרקען אין
גערענער וועלען קענען לעגטימירען
דן שילער, וועלכע געפונען זיך אין די
גערענער אין דער צייט פון די למד-
דים אין שול. די אינהאַבער פון קא-
וויאַרניעס און צוקערניעס וועלען צו-
געצויגען ווערען צו פּעראנטוואָרטליכ-
קייט אויב זיי וועלען טאַלערירען ביי
זיך די ארומשלעפענדע שילער, וועל-
כע ענטלויפען פון די לעקציעס.
זומער ביז'ן 1 נאָוועמבער און ווי-
נטער ביז'ן 1 אפריל איז נישט ערלויבט
די שילער זיך צו בעווייזען אין גאס
אָדער אין אַ וואַסער עס איז קלויב
נאָך 9 אַוועק זומער און ווינטער נאָך
8 אַוועק אויסער אין דער אַנוועזענהייט

שלאַסען איהם נאָכצושפּיאַנירען, און זי
האט געזעהן פון ווייטען ווי ער דרעהט
זיך אַרום אין גאַס און קוקט עמיצען
אויס, זי האָט ביי קיין פּאַל נישט גע-
קענט פּערשטעהן וואס מיט איהם איז
געווארען. זי האָט טאַקע פּערשטאַנען
אז דאָס מוז ער אַבּווארטען עפּיס א
פּרוי, אָבער קיינמאַל האט זי איהם
מיט קיין פּרוי נישט געטראָפּען, זי
האָט זיך פאַרגעשטעלט אַז דאס וואָרט
ער אָב אַ פּרוי, וועלכע וויל איהם
נישט זעהען, און זי האָט בעשלאָסען
נישט אַבּווארטען ביז זי וועט דער-
געהן ווער די פּרוי איז און וואס עס
וועט ווייטער געשעהן.
אויך אַלפּערד זעלבסט איז געווען
אויספּרעגטעוועהנליך אויפגערעגט, שוין
עטליכע נעכט ווי ער וואָרט אָב תּוּהו-
לען ביז שפּעט אין אַווענד און ער
קען זי נישט זעהן, בייטאָג טרעפט ער
זי אין גאַס אויך גאַנץ זעלבסט, אָבער
דאָן זעהט זי איהם נישט און בייטאָג
קען ער גאַרנישט צוגעהן צו איהר,
דאריבער מוז ער דאס מאכען ביי-
נאכט, אָבער קיינמאַל זעהט ער נישט,
אַז זי זאָל אַרויסגעהן אָדער אריינגעהן
אין אַווענד און דאס פיהרט איהם
אַרויס פון ערלויב.
אין דעם אַווענד, ווען תּוּהו'לע האט
ביז שפּעט ביינאכט געוויילט ביי
אַדאַלפ'ן אין האַטעל האָט אלפּערד זי
אויך אָנגעוואָרט.
ער האָט זאָגט דעם טאָג שוין נישט
געוואָלט געהן אַהער, ער האט זיך
שוין געהאַט מיאש געווען פון זי צו

רונג נישט געלונגען אַדורכצופּיהרען
איהרע פּלענער וועגען די ענדערונגען
אין דער קאָנסטיטוציע, וועט דער סייס
פונאַנדערגעליאַזט ווערען, מאַרשאַל פּיל-
סודסקי זאָל ווערען פּרעמיער און אַלס
קאָנדיטאט אויף פּרעזידענט-אַמט זאָל
אַרויסגעשטעלט ווערען דער יעצטיגער
פּרעמיער ה' פּריסטאַר.
זעלבסטפּערשטענדיך קען מען נישט
וויסען אויף וויפּיעל אמת עס געפונט
זיך אין די דאָזיגע קלאַנגען.

אַ מאַנאַפאַקטאָר אויף ביער.

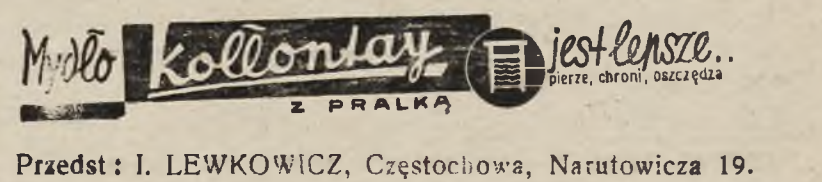
אין די פּעראינטערעסירטע קרייזען
ווערט איבערגעבען אַז אין קומענדיגן
חודש זאָל ערשיינען אַ פּעראַרדונג
פון דער רעגירונג, לויט וועלכער אַלע
ביער-ברויערייען אין לאַנד זאָלען זיך
פּעראייניגען אין איין צוואַנגס-קאַרטעל,
וועלכער זאָל פּעסטשטעלען די פּרייזען
און אַזוי אַרום פּערמיידיען די קאַנקו-
רענץ.
עס ווערט דערביי אָנגעוויזען, אַז
ס'איז פאַקטיש אונפּערשטענדיך ווען
אין דער צייט וואס די בעפעלקערונג
בעקלאַגט זיך, אַז די קאַרטעלען שרוי-
פען אויף די פּרייזען פון זייערע אַר-
טיקלען, זאָל די רעגירונג נאָך דערלוי-
בען צו שאַפען נייע קאַרטעלען אויפ'ן
חשבון פון דער אַרימער בעפעלקע-
רונג.

פון אַנלעטערן.

די פאַרשריפטען פּערוועהרען אויך
צו געהערען צו די אַלגעמיינע ספּאָרט-
אָרגאַניזאַציעס (אויסער אין די שול-
ספּאָרט-אָרגאַניזאַציעס), צו די פּאָליטי-
שע פּעראיינען. די שילער טאַרען נישט
אַנטייל נעמען אין קיין שום דעמאָ-
סטראַציעס אָדער מאַניפעסטאַציעס,
וואס ווערען איינגעאַרדענט דורך פּא-
ליטישע אָדער געזעלשאַפּטליכע אָרגאַ-
ניזאַציעס.
די וואס וועלען זיך נישט צופאַסען
צו די פאַרשריפטען וועלען דערוויי-
טערט ווערען פון די שולען, אויך די
עלעטרע מענשען וועלען בעשטראַפּט
ווערען פאַר צוירענען די שילער צו
שלעכטע מעשים.
כשרות ווערט ווי אַמסטערדאַם
אָנגעהיטען בייס פאַבריקירען דאס
פּעטס "זערעס", דער 100 פאַרצענט
ריינער קאָקאָס-פּעטס ווערט אויסגעאַר-
בייט אונטער דער שטרענגער השגחה
פון הרב שמחה פּרענקיל פון סקאַווינאַ
און קאַן ווערען גענוצט דורך אַלע,
וואס היטען אָב כשרות.

טרעפען, און בעזונדער זענען די פּע-
רען שוין באַלד געווען צו ענדען, און
אַלפּערד האט גערעכענט אַז ער וועט
תּוּהו'לען ווייטער קענען זעהן יעדען
טאָג אין דער שולע, אָבער פאַרט
האָט ער בעשלאָסען נאָך דעם אַווענד
צו געהן אהין, אין אויב ער וועט זי
נישט טרעפען וועט ער שוין מעהר
דאס נישט טהון.
זיין פּרוי האט איהם, ווי יעדען טאָג
ווייטער אָבסערווירט, זי איז די גאַנ-
צע צייט געשטאַנען פון ווייטען און
בעאַבאַכטעט אַלע זיינע בעוועגונגען,
זי האָט געזעהן ווי ער קוקט כּסדר
אין דעם הויז וואו יעקב משה וואוינט
און זי האט בעשלאָסען נישט אָבצו-
טרעטען, נאָר ווארטען און זעהען וואס
עס וועט פאַרקומען.
עס איז שוין געווען גענוג שפּעט
און אַלפּערד האט זיך שוין געוואָלט
אומקעהרען אהיים, ווען ער האט גע-
זעהן פון עק גאס ווי צוויי יונגע מענ-
שען געהן און ווי דער פּאַן געהט צו-
ריק און די פּרוי געהט אַהער אין זיין
ריכטונג.
דאס האָרץ האט איהם אָנגעהויבען
האַטסיג צו קלאַפּען, ער האט אָנגע-
שטרענגט זיין בליק און וואס נעהנטער
די פּרוי איז געקומען, האָט זיך
איהם געדאַכט, אַז דאס איז תּוּהו'לע אַז
און ווען ער האט שוין געזעהן, אַז
דאס איז ווירקליך זי, האט ער זיך
אוועקגעשטעלט און פּערשטעקט אין א
וייט, אַבּווארטענדיג ביז זי וועט צו-
קומען. (פאַרט. קומט).

Przedst.: I. LEWKOWICZ, Częstochowa, Narutowicza 19.

די ענטלאפענע

ראַמאַן פון יודישען לעבען אין דייטשלאַנד אין 18-טען יאָהר-הונדערט.
פון י. איזאַקאָוואָן.
(פאַרטזעצונג)
אַ קורצע צייט האבען תּוּהו'לע און
אַראַף נאָך צווישען זיך געפיהרט אַ
געשפּרעך, פון וועלכען דער רעזולטאַט
איז געווען, אַז ביידע יונגע מענשען
האַבען זיך געשוואוירען טריישאַפט
אויפ'ן גאַנצען לעבען.
דאס איז פאַרגעקומען, ווען די גע-
האַבען זיך נישט גערעכענט מיט די
פאַקטען און מעגליכקייטען, אויב זיי
וועלען קענען ייער צו דערגרייכען,
דאריבער האבען זיי בעשלאָסען, אַז
אַראַף זאָל אַבלענען זיין רייע אויף
אַ טאָג, כּדי זיי זאָלען האבען צייט
דעם מאָרגענדיגען טאָג זיך צו פּערא-
טען, וואס זיי האבען ווייטער צו
טהון.
עס איז שוין געווען שפּעט אין
אַווענד, ווען אַראַף האט אָנגעפיהרט
תּוּהו'לען אַהיים, ער האָט נישט נע-
וואָלט צוגעהן ביז צו זייער הויז עס
זאָל איהם נישט ווער דערקענען, אָבער
ער האט בעמערקט, אַז נעפען זייער
הויז שטעהט עפּיס אַ געהיימער פּער-
שוין, און צוליבע דעם האט אַראַף
זיך אַוועקגעשטעלט אין אַ ווייט און
געוואָלט ווארטען ביז תּוּהו'לע וועט
אַריין אין הויז. דאָ האט אָבער פּא-

ב. וויינבערג.

חסידות אין השכלה.

די גענעווייטיגע בעציהונגען צווישן שיעור חסידות און השכלה און ווייערע פערשידענע ענטוויקלונגס-עטאפען זענען טיילווייז געקומען צום אויסדרוק אין דער ליטעראטור פון די דאזיגע בייידע בעוועגונגען. שלמה מיימון, דער פשוואסטער שארפינגער יודישער פילאָזאָף, וועל-כער האָט געלעבט און געוויקלט כמעט אין סאמע אָנהויב פון דער ענטשטע-היג פונ'ם חסידות און השכלה, שיל-דערט אין איינעם פון די קאפיטלען פון זיין אויטאָביאָגראַפיע די ערשטע רביים און חסידים. ער גיט אונז אַ שעהנע כאַראַקטעריסטיק פון דער חסידישער בעוועגונג אין זיין צייט, מאַהלט פאַר אונז און בולט'ע קלאַרע פאַרבען די אַמאָליגע חסידישע סביבה, ערקלערט אין אַלגעמינע שטריכען די צענטראַלע אידעע פונ'ם חסידות און איהר מהות, אלס יודישע מיסטישע בעוועגונג.

זיינע שילדערינגען און ערקלערונגען האָבען אַ גרויסע בעדייטונג פאַר'ן חסידות-היסטאָריקער, וואָרען ער האָט זיך איינגעלעבט אַ געוויסע צייט אין דער חסידישער סביבה פון זיין תקופה; און, אלס טיעפדענקנדער מענטש און גלענצענדיגער אַבסטראַקטער, גיעט ער אַיבער אין זיין אויטאָביאָגראַפיע די קלענסטע פרטים פון די ערשטע רביים און חסידים. נאָכמערה: אלס משכיל זענען פאַר אונז זעהר וויכטיג זיינען בעהויפטונגען און אנשיאונגען וועגען חסידות און, דער עיקר, זיין בעציהונג צו איהר, אלס איינער פון די גרעסטע דענקער פון דער משכילישער מחנה. מיט איין וואָרט: אין איהם קומט צום אויסדרוק די בעציהונג פון דער השכלה-בעוועגונג צום חסידות אין איהר תקופה. פה, אלס אידעע, וועלט-אנשיאונג גע-פונט פאַר אין איהר אַ געוויסע קרוב'ה שפּאַט מיט שפּינאַזאָ'ס פּאַנענאָיס; די לעהרע פון חסידות, געפונט אין אַ געוויסע זין, לייטעליגקייט אין זיינע אויגען, און דערפֿער בעמיהט ער זיך נעהנטער צו בעקענען מיט איהרע אַנ-שוואונגען וועגען גאָט, מענטש און וועלט - אָבער, פינדעסטוועגען און טראַץ דעם אַלעם, דערווייטערט ער זיך צום סוף פון איהר און אין דער גאנצער מחנה חסידים פון זיין צייט זעהט ער נור אַ חברה פון „מבלי-עולם“, וועלכע פרענגען צוליב זייער לעבענס-שטייגער, ויער נעזעלשטאָפּלי-כען פּרצופן, קיין שום נוצען נישט - נישט דער מענשהייט און נישט דעם יודענטום.

די דאָזיגע בעציהונג פון שלמה מיימון כאַראַקטעריזירט כמעט אַלע משכילים פון זיין צייט, וועלכע האָבען אַנגעזאָגט אַ שאַרפן האַרנטעקיגען קאָמף דער חסידות-בעוועגונג. אין גאַליציען דאָגעבען, וואו עס

האָט זיך שפּעטער איבערגעטראָגען די השכלה-בעוועגונג פון בערלין, האָט זיך אונטערווערטעלט פון אַ פּעטלי-גער קאָמף צווישן די דאָזיגע בייידע בעוועגונגען. דאָ אָבער איז כּדאי אַי-בערצוגעבען אַ קליינע כאַראַקטעריס-טיק פון דער גאַליציענער השכלה, וועלכע האָט - אין תּוך גענומען - זיך אונטערשיידעט פון דער דייטשישער השכלה אין פּיער'ל הינזיכטען און פרטים. די השכלה אין דייטשלאַנד האָט גע-פיהרט איהר אויפקלערונגס-טעטיגקייט צווישן די יודען דורך די „מאספים“ און דעם „באור“. דער תּוכן פון די מאספים איז געווען זעהר אַנאַרימער: צווישן די וועניג מכלמרשט וויסנע-שאַפּטליכע אַרטיקלען, וועלכע האָבען זיך אין זיי געפונען, פּערנעהמען דעם גרעסטען פּלאַץ פּרשידענע שירים פון דורכשניטליכע דייטשע דיכטער אין אַ שוואַכער, מליצה'דיגער העברעאי-שער איבערזעצונג. די משכילים האָבען נישט קיין אַכט געלעגט אויפ'ן אינהאַלט, נור אויף דער שפּראַך: אויב ס'איז נור עפּיס געשריבען געוואָרען אין תּנ"ך-שטיל, מעג עס זיין ווי אינהאַלט-לאָז און געשמאַקלאָז, האָט עס שוין נישט-חן געווען אין זייערע אויגען און אַרויסגערופען ביי זיי גרויס התפעלות. די גאַליצישע משכילים דינגענען זענען געווען גאר פון אַנאַנדערען טיפּ. דאָס זענען על-פּירוב געווען חובשי-בית-המדרש, וועלכע זענען, נחמץ גע-וואָרען אַ דאנק פּערשידענע צופאַלען. פון איין זייט האָבען זיי פּערלירען דעם אידעאל פון לערנען „תורה לשמה“; און פון דער אַנדערער זייט - האָ-בען זיי דערווייך קיין אַנדערן אידעאל נישט געפונען. אין דער דאָזיגער צייט זענען געקומען ווי גואליים, אויס-לייזער, די צוויי הויפט-זייטען פון דער השכלה אין גאַליציע, אין די פּערזאָנען פון ר' חתן קראַכמאַל און ש. י. ראַפּאַפּאָרט.

ר' נחמן קראַכמאַל, דער גרויסער יודישער פּילאָזאָף, וועלכער האָט גע-עפּענט פאַר די יודישע דענקער און דיכטער נייע ברייטע האַרזונגען און קוואַלען פון מחשבות און רעיונות, האָט געשאַפּען די מעטאָפּיזיק פּונ'ם „יעוד הרוחני“ פון יודישען פּאַלץ; ש. י. ראַפּאַפּאָרט ווידער האָט בענייט דאָס לערנען פּונ'ם תּלמוד אויף נייע קריטישע יסודות - ער איז געווען איי-נער פון די ערשטע גרונד-לעצער פון דער „הכמת-ישראל“, וועלכען צונאָך דער גרויסער יודישער וויסענשאַפּט-לער, דערמאַנט אין זיינע ווערק אונ-צעהליגע מאָל, די דאָזיגע צוויי עמודי התווך פון די גאַליצישע משכילים האָ-בען דער השכלה געגעבען אַ נייעם פרצוף און אַנאַנדערע ריכטונג. ארום זיי האָט זיך אין גאַליציע קאַנצענטר-ט.

די בעשלוסען פון דער אָטאווה - קאַנפּערענץ זענען נישט קיין געפּאָהר פאַר דעם אַראַנזשען-עקספּאַרט פון ארץ-ישראל.*

פון יודישען בערגער (ירושלים).

די ידיעה פון דער יודישער טעלע-גראַפּען-אַגענטור, וועגען שווערע פּאַל-גען פון דער אָטאווה-קאַנפּערענץ פאַר דעם אַראַנזשען-עקספּאַרט פון ארץ-ישראל נויטיגט זיך אין אַ דרינגענדיגער קאַרקטור. עס איז קלאַר, אַז די פּאַ-לעסטינער אַראַנזשען-פּלאַנצער זענען נישט נאָר צופּרידען מיט אַנענגלישען צאָל אויף אַראַנזשען, און עס איז נאָ-טייליך, אַז זיי בעטען דעם אויבער-קאַמיסאַר פּועלן, אַז להבא זאל דער צאָל אויף אַראַנזשען, וואָס ווערט אַרויפגעלעגט אין ענגלאַנד אין משך פון די חדשים אַפּריל-נאָוועמבער-גע-מילדערט ווערען אַזוי, אַז דער ערשטער און לעצטער חודש ד. ה. אַפּריל און נאָוועמבער זאָל אינגאַנצען זיין בע-פרייט פון צאָל. ס'איז אָבער לחלוטין פּאַלש, בעת די י"ט-טעלעגראַם רופּט אַרויס דעם איינדרוק, אַז אַנענגלישער צאָל אויף אַראַנזשען בעדייט כּלומרשט אין די חדשים אַפּריל און נאָוועמבער אַ שאַדען פון 20 פּראָצענט פאַר דער פּאַלעסטינער אַראַנזשען - אינדוסטריע, אַפּייעלע ציפּערען וועלען דאָס פּע-וויזען.

אין דעם סעזאָן 1930-31 האָט דער גאַנצער עקספּאַרט פון פּאַלעסטינער אַראַנזשען בעטראַפּען 2,441,449 קאָס-טענס. פון דער צאָהל זענען קיין ענג-לאַנד אָפּגעשיקט געוואָרען 1,725,268 קאָסטענס. דערפּון זענען אין נאָוועמ-בער אַרויסגעפיהרט געוואָרען 214,745 קאָסטענס, ד. ה. 12 פּראָצענט פון דעם עקספּאַרט קיין ענגלאַנד און 8.8 פּראָ-צענט פון דעם גאַנצען עקספּאַרט. אין

ירושלם די גאַנצע משכילים מחנה. אין דער זעלבער צייט האָט אויך י. ה. שור געגרינדעט די בעאוואוסטע צייטשריפט „החלוץ“, אין וועלכער עס האָבען זיך בעטייליגט די גלענצענדיג-טע יהדות-פאַרשער פון דער דאָזיגער תקופה. אינ'ם „החלוץ“ זענען פּער-עפענטליכע געוואָרען זעהר וויכטיגע פּאַרשונגען וועגען תּלמוד - פּריי פון פּרשידענע פּאַראַורטיילען און ארץ-אויף-יריין-וויסענשאַפּטליכע יסודות. אין דער זעלבער צייט געפונען מיר אויך אַ גאַנצע רייה פון טאַלענטירטע העברעאישע דיכטער און שרייבער ווי: י. פּערל, יצחק ערטר, מאיר הלוי לעטערס און אַנדערע. די צוויי שאַרפטע און טאַלאַנט-פולסטע קעמפער גענען חסידות, זע-

נען געווען: י. פּערל און יצחק ערטר. י. פּערל איז געווען דער גרינדער פון דער ערשטער מאָדערנער יודישער שול אין גאַליציע. ער האָט אָנגעשריבען זעהר אַ שניידדיגע, בייסיגע פּאַראָדיע אונטער'ן נאָמען: „מגלה טמירין“, אין דער פּאַרם פון בריף פון איין חסיד צום צווייטען, אַ לענגערע צייט האָ-בען די חסידים גופּא געמיינט, אַז דאָס ספּר'ל איז פּערפאַסט דורך איי-נעם פון זייער „אַנשי-שלומו". דער צווייטער איז געווען דער בייסיגער, טאַלאַנטפולער סאַטיריקער יצחק ער-טר, וועלכער האָט קאַטאָוועס און חזק געטיבען פון די רביים און חסי-דים אין זיין בעוואוסטען ספר „הצופה לבית ישראל". (פּאַרשונגען קומט).

אין אין די אַנדערע חדשים גרעסער און אין אַפּריל וואו עס איז סיי ווי סיי נישט געווען כּמעט קיין עקספּאַרט, וועט ער זיך אינגאַנצען אָפּשטעלען. לטובת דעם עקספּאַרט אין די אַנדערע צאָל-פּרייע חדשים, אַדער ווידער, די אומשפּרעכענדיגע סכּומים וועלן אַוועק-גען אין אַזעלכע לענדער, וואו קיין צאָל איז נישט פּערזאָן.

דער קענער פון אַראַנזשען-פאַרק איז אָבער סיי-ווי בעקאַנט, אַז די ערנסטע פּלאַנצערס זענען שטענדיג געווען גע-גען אַ צו פּרייען אָנהויב פון דעם עקספּאַרט פון די אַראַנזשען, וועלכער פּרעגנט לייכט דערצו, אַז עס זאָלען אַרויסגעפיהרט ווערען נישט קיין ציי-טיגע פירות, פּאַקטיש זענען אויך די נאָוועמבער-פּרייען פאַר יפּו'ער אַראַנ-זשען אין ענגלאַנד פּיער נידריגער פּונ'ם דורכשניט, פּערקלענערן דעם אַראַנזשען - עקספּאַרט אין חודש נאָ-וועמבער, וועט דעריבער לחלוטין נישט בעדייטען פאַר דער פּאַלעסטינער אַראַנ-זשען-אינדוסטריע אַ וועלכען נישט איז שאַדלעך, עס וועט ברענגען דערצו, אַז מען זאָל נישט אַרויספיהרען קיין אומ-צייטיגע פירות און עס וועט דורכדעם האבען דעם צוטרוי פון די קויפער צו די יפּו'ער אַראַנזשען.

פון דער אַנדערער זייט דאַרף מען דאָך נישט לאָזען אויסער בעטראַכט דעם פּאַקט, אַז אין דער צוקונפּט ווע-לען יפּו'ער אַראַנזשען קענען אָהן צאָל אַרויסגעפיהרט ווערען אין ענגלאַנד אין די אייגענטליכע עקספּאַרט-חדשים פון דעצעמבער ביז מערץ אין דער צייט וואו די אַראַנזשען, וואס ווערען אַריינגעפיהרט אין משך פון זומער און הרעבסט ווערען בעלייט מיט צאָל פּאַלעסטינע אָבער, ווי בעקאַנט, פּלאַנצט נאָר ווינטער-אַראַנזשען. מיט אַנדערע האבען די יפּו'ער אַראַנזשען, וועלכע האבען שוין סיי-ווי דעם בעסטען שם אין ענגלאַנד צוליב זייער גרויסאָרטי-גער קוואַליטעט, וועלען להבא אויך ווערען ביליגער אין פּרייען ווי די אַלע אַנדערע אַראַנזשען, וואס קומען פון אַנדערע לענדער אין זומער און הרעבסט, וואס ליגען אויף לאַגער און וואס ווערען ווינטער-ארויפגעבראַכט אויפ'ן מאַרק, ד. ה. אַז די קאַנקורענץ פּעהליגקייט פון די יפּו'ער אַראַנזשען ווערט דורך די אָטאווה בעשלוסען שטאַרק געהויבען פאַר ענגלאַנד. דער-ביי ווערט אויך פּערשטענדיך די שטאַרקע האַסע, וועלכע מערקט זיך די לעצטע וואַכען אויפ'ן פּאַלעסטינער אַראַנזשען-מאַרק, 3 חדשים פאַר דער גערעטעניש, לויט די לעצטע פּערי-טען צאָהלישע די אָנענטען פון די ענג-לישע גרויס-אימפּאָרטערן פאַר אַראַנ-זשען, וואס זענען נאָך אויפ'ן בוים, אַזעלכע פּרייען, וועלכע זיכער, נישט געקוקט אויף די בעשלוסען פון אַטאַ-וואַ (אָדער צוליב די בעשלוסען) גלע-צענדע ריחים פון די פּאַלעסטינער אַראַנזשען - פּלאַנצונגען אויך פאַר'ן שטענדיגען סעזאָן.

אַז מען זאָל האבען אַלדאָס נאָטס גע-ריכט". אַ סך מעהר ווי שטענדיג. געהט איהר אויפ'ן בית-עולם פּרעפט איהר זיי אין די צעהנדלינגער און עס איז אַ וואונדער, ווי אזוי איהר קומט צוריק אהיים אַ לעבעדיגער.

נאָך נאָך אַלעמען איז נאָך טשענ-סטאַכאָו גאַלד קעגען אַנדערע שטעדט אין יִשׂטעדטלעך, אין די קליינע שטעדטלעך איז גאַרנישט מער צו זיין וואס דאָסן טהוט זיך אַב. אַזוי למשל דערצעהלט מיר ה' יא-קובאַוויטש, אַז ער איז געווען אויף קבר אבות אין דזיאַלאַשי, איז כּמעט דאָס גאַנצע שטעדטלעך געווען אויפ'ן בית-עולם און אַלע האבען געריסען די פּאַלעס, ער האָט זיך נאָר געוואונדערט פּאַרוואס מען האָט נישט געזעהן דעם דאַזאַר, נאַר אַז מען האָט איהם דער-צעהלט, אַז ער האָט נישט קיין שטי-וועל, איז איהם שוין געווען פּערענט-טערט די קשיא...

עס איז שוין באַלד מקיים געווא-רען דאָס ווערטלעך, כּל ישראל איין קבצן און מען דאַרף זיך אויפנייהען טאַר-בעס און איין שנאַרער ביים צווייטען זאָל בעטלען.

ווי איהר זעהט, קאַז מען זיך נישט בעקלאַגען, אָדער „יודישער יריד" ס'איז אין פּולען ברען.

וואס זאָגט דער לאַקאַטאַרען-פּעראַיינ?

כּווייס נישט, וואס מען וויל נעביך

מען קען נישט זאָגען, געוויסענשאַפּט איז עס שוין איינמאָל. פאַר מקוה-געלד צאָהלט מען מיט וועקסלען.

אַ בילדעל פון דער היינטיגער צייט וועל איך אייך כאַראַקטעריזירען: אַ יוד קומט אין מקוה, האָט ער נישט קיין געלד לאָזט מען איהם נישט אריין, אין מקוה מוז מען דאָך אָבער געהן, זאָגט דער יוד, אַז ער וועט נע-בען אַ וועקסעל, לאַכט דאָך דער קא-סירער און אָבער: יא, אַ וועקסעל אַזן אַנאַונטערשריפט וועט ער נעמען, און איידער מען קוקט זיך אום, כאַפט דער יוד ארויס אַ וועקסעל - בלאַנקעט פאַר 30 גראַשען און דערלאַנגט דעם קא-סירער.

דער קאסירער האט דעם וועקסעל צוגענומען און דער יוד איז אוועק אין מקוה זיך טובל זיין.

פּרנסות...

געהט איהר אדורך די ערשטע אלעע קאַנט איהר אָנטרעפען אויף אַ יודעל, וועלכער האַנדעלט מיט צאַהן - שטע-כער, נענעל-פּרופּער, און נישט צו פּער-זינדיגען, דער עולם קויפט און דער יוד ציהט דערפון חיונה.

קייער ווייסט נישט פון וואנען דאס יודעל איז, ער בעווייזט זיך פּלוצלי, האַנדעלט אַב אַ שעה צוויי און ווערט באַלד פּערשווינדען, כּדי צומאַרגענס ווידער צו קומען און ווידער פּאַרלייגען זיין מסחר.

וואָס געהערט, וואָס געזעהן.

געוויסענשאַפּט... מען דערצעהלט אַ מעשה-נורא, וואס האט געטראָפּען אין אונזער שטאָדט, וועלכע קוואליפּיצירט זיך אין דער רופּריק פון „וואס געהערט און גע-זעהן".

עס לעכט ביי אונז אין שטאָדט אַ פּאַמיליע ז. וואס געשטעהט פון עט-ליכע ברידער.

ויהי היום איז איינער פון די פּרי-דער געשטאַרבען און איבערגעלאָזט יתומים און אויך אַ חוב פון 50 רובל פון פאַר דער מלחמה אין אַ באַנק.

די באַנק האט אָבער נישט גע-וואָלט שענקען דעם חוב און האט בע-קומען אויף דעם פּערשטאַרבענעם אַ וויראַק.

איהר אָבער ווי דורך דער צייט האט זיך די אַדרעס געפּיטען, האָט מען נישט געקענט טרעפען צו דעם אמת'ן ז. אין אַ שעהנעם פּריהמאַגען „יא-ויעט" זיך אַ פּאַליציי-פּשאַדאָוויק און פּרענט זיך נאָך אויף דער פּאַמיליע ז. און דערפּי האט ער דערצעהלט, אַז עס האַנדעלט זיך וועגען אַ ירושה, אַז ויהי כּשמוע, ווי אַ ברודער פון פּער-שטאַרבענעם, אַ געוויסער אַבעלע ז. האָט געהערט וועגען אַ ירושה, האט ער דעם פּאַליציאַנט ארויסגערופען צו

גיגאנטישע כחות.

אויף אַנאָיספּלוג מיט דער זש. ט. ק.

די יודישע געזעלשאַפט פאַר לאַנד-קענטשאַפט נוצט אויס דעם זומער, כדי צו מאַכען אויספּלוגען אין די וויי-טע און נאָהנטע מקומות פון פּוילען. אַפּטמאַל טרעפט, אַז אַזאָ אויספּלוג גיט נישט קיין נייעס און מען קומט אָן דערמיט, וואס מען געפונט זיך עטליכע שעה אויף דער לופט. עס טרעפט אַבער, אַז אַזאָ אויספּלוג ברענגט אַזוי פּיעל נייעס און פּעלערהערנדעס, אַז דער אַנטישעמער אין אַזאָ אויספּלוג ווערט רייכער מיט איינדרוקען און וואונדערבאַרעס.

דער אויספּלוג, וואס איז פאַרגעקוי-מען דעם לעצטען זונטאָג קאָן גערע-רעכענט ווערען אַלס איינער פון די סאַמע געלונגענסטע אין היינטיגען ווי-מער.

עס איז נישט מעגליך אין אַ ציי-טונגס-אַרטיקעל איבערצוגעבען אלע איינצעלייטען פון אַזאָ אויספּלוג און דערפּיער וועל איך נאָר בעצייכענען אין קורצע שטריכען עטליכע איינדרו-קען און דער לעצטער וועט זיך מאַכען אַ בעגריף וועגען די גרויסע גיגאנטי-שע כחות, וואס זענען פּערהאַן דאָ אין פּוילען, האָרט אונטער דער נאָז, פון וועלכע מיר האָבען נישט קיין אַנהונג. דער אויספּלוג האָט געהאַט דעם ציעל צו בעזוכען ט אַ ר נ אַ ו ו ס ק י ע ג ו ר י און דער עיקר דאס שלאַס „נוי דע ק“ אָדער ווי עס הייסט היינט: „שוויקעלע אויפֿען“.

דער אַרטיקל פּערהאַר

פּונקטליך 6 אַ זייגער פרי איז דער עולם פון אַ מאָן 27 געווען פּערהאַ-מעלט פאַרן לאָקאַל פון דער געזעל-שאַפט, וואו עס האָט שוין געוואָרען אַ שטאַדטישער „סיטראָן“ אַרטאָבוס. עס זענען געקומען נאָך אַ מאָן 15 אי-פּערן קאַמפּלעט, נאָר זיי האָבען ליי-דער נישט געקענט מיטגענומען ווערען, ווייל פאַר איין אַויטאָ איז עס געווען צופּיעל און צו אַ צווייטען איז געווען אַ צו-קליינער קאַמפּלעט.

פּאַהרען מיר אין דעם פּריהען פּריה-מאַרגען איבער די שטאַדטישע גאַסען און טרעפּען יורען לויפּען מיט די טליחים צום דאָונען און אויך זיי קו-קען אָן די חברה טויטישען און טראַכ-טען זיך: אַט דאס איז גרינגע קעפּ... געפאַהרען זענען מיר איבער קאַ-זשענלוב, וואו עס איז אַמאַל געווען זיי דייטש-רוסישע גרעניץ און מיר קו-מען אָן קיין וואָזשניק, דאס ערשטע שטעטלע פון אויבערשליסליען.

מיר שטעלען זיך אָב אויף עטליכע מינוט און ווען מיר געהן אַרויס פון אויטאָבוס בעווייזט זיך אַ קליינשטיק אַבער זעהר ריין שטעטלע, די הייז-לעך געמיינערטע, אויך די געשעפּען זענען גרויסשטעטישע. איך קוק זיך

האַבען, צי די אַרימע לאָקאַטאָרען-פּער-איינען, וואס מען פּאַדערט אַלץ נישט פון זיי? אַט למשל, האָט מען צו זיי פּרע-טענסיס, אלמאי זיי זענען זיך נישט משתדל, אז מען זאָל פּערקלענערן דאס דירה-געלד, אַזוי ווי דאס וואָלט זיך נאָר געוואָנדען אין זיי און נישט אין די פּעלי-בתים, יעצט קומט ווידער איינער אַ לעזער און האָט טענות אלמאי עס לעזער זיך פּעלי-בתים וואס אַרדען איין וואסער-לייטונג און קאַנאַליזאַציע און פּאַדערן פון די לאָ-קאַטאָרען, אז זיי זאָלען צאָהלען די-זעלבע 20 פּאַרצענט פון דירה-געלד, נו, דאַרף דער לאָקאַטאָרען-פּעראיין אויף דעם רעאַגירען.

געוואָלד, וואס נאָך וועט איהר פּער-לאנגען פון די נעבענדיגע לאָקאַטאָ-רען. פּעראיינען, זיי האָבען דאָך שוין נישט קיין כח צו קעמפּען פאַר איין, און יענער (אויך אַ לאָקאַטאָר) קומט אַלץ מיט פּרעטענציעס, און ער וויל וויסען, וואס עס זאָגט אויף דעם דער לאָקאַטאָרען-פּעראיין...

מען האָט זיי ערלעדיגט... עטליכע הונדערט יודישע קינדער זענען היי-יאָהר געבליבען אָהן אַ שו-לע. האָבען זיך צוואַנגענומען די מיט-גלידער פון די עלטערן-קאַממעטען, וואָס עגויסטירען ביי די יודישע פּאַוו-שעכע שולען און האָבען געשיקט אַ דעלעגאַציע צום שו-י. אינפּעקטאָר,

פ. בלומענקראַנץ.

א ש מ ו ע ס.

(סקיצע)

טערלישער בענקשאַפט. - איך האָב נישט בדעה - גיט צו דער דערזעהלעך - צו שילדערען אייך-ראַמאַן-מעסיג מינע אַדורכלעבונגען, אָדער צו ערוועקען ביי אייך מיטגע-פיהל, נור כּהאַב זיך ווירקליך געפּו-נען אין אַ מצב פון היפּנאָז. אין גע-וויסע נישטערע מינוטען האָב איך גע-פּרובט אַפּאַליירען מיך נופּא און איך האָב שוים נישט געקענט משיג זיין, ווי אַזוי צו מיר, טרוקענער מענש, קומט אַזאָ אויסטערלישע אונ-רהיגקייט און בענקעניש.

יעדען אָוועג נאָכ'ן ענדיגען די אַרבייט, נישט קוקענדיג אויף דעם, וואס מיר האָבען זיך געדאַרפט טרע-פען אין אַ שעה אַרום, האב איך בכונה געמאַכט אַרומקרייז דורך דער גאַס, וואו זי האָט געוואוינט, כדי צו וואָר-פען אויף איהר אַ בליק.

איך האָב בעמערקט ווי מינע על-טערן ליידען פון דאָזיגען ענין, זיינע-דיג געגען אונזער בעקאַנטשאַפט און איך האָב זיך פּיעל מאָל פּעראורטיילט צוילעב דעם - און ווייטער מיט איהר זיך געטראָפּען.

נו, איהר ווילט מסתמא וויסען, וואס דער סוף איז געווען? מיר האָבען נאָך אַ לאַנגען שווערען קאַמף מיט די על-טערן חלונה געהאַט, געלעבט עטליכע וואָכען ווי אין חלום, נור דאס גע-פּערהאַלטישע אין מענשליכען לעבען האָט זיך אָנגעהויבען אַריינגעבאַ-ענען צו אונז: לאַנגווייליגקייט.

כּהאַב אָנגעהויבען סיהלען, אַז מיי-נע בעציהונגען צו איהר ווערען קעל-טער, אַפּאַטישער. נאָך ערגער: כּהאַב פּלוצים אָנגעהויבען בעמערקען ביי איהר פּיעל חסרונות סיי אין איהר אוי-סערליכקט סיי אין איהר האַלטונג.

הונדערטער עפּיאָדען פון אונזער בע-קאַנטשאַפט, וועלכע האָבען געוואָרפּען אַ שלעכטען שוין אויף איהר, האָבען מיטאַמאַל אויפגעלעבט פאַר מינע אוי-ען. כּהאַב מיך דערמאַנט פּיעל פּאַק-טען, בעת וועלכע איהר האַלטונג האָט זיך מיר אויסגעדרוקט זעהר נאָרש.

כּהאַב זי פּשוט אָנגעהויבען גרינג-שעצען, בעליידיגען, וואס האָט איהר גורם געווען פּיעל עגמת-נפש, וואס זי האט געטוהן, האט עס ביי מיר אויס-געזעהן אומגעלומפערט, נישט-שכל'דיג, אַזוי ווי פּריהער בין איך נישט גע-ווען ביפּולט איסצוטישען מיין הת-להבות'דיגע בעציהונג צו איהר, אַזוי האָב איך איצט נישט פּערשטאַנען מיין אייגענע אונטאַקטישע האַנדלונג.

כּבין אין איהר געזעלשאַפט געווען אומעטיג, דענערווירט, נישט אויסצו-האַלטען. מיט יעדען נאָרשען מיידעל האב איך געפּלירטעוועט און אַרויסגע-וויזען מיין קענטשאַפט; דאַגעגען אין מיין ווייב'ס געזעלשאַפט בין איך גע-ווען פּער'מרה-שחור'ש און געשוואַגען.

פּיעל מאָל איז עס פּשוט דערבאַג-גען ביז עקעל, וועלכעס איז געקומען ביי מיר צום אויסדרוק דורך אַ פּער-קרימונג פון מויל אָדער אַ פּלוצימדי-גען פּערלדאָען די שטוב.

- איך מוז אייך צוגעבען-איז ער ווייטער ממשך-אַז איך האב קיין צוויי-טע פרוי נישט געהאַט דאַמאַלס און פּונדעסטוועגען האב איך זיך פון איהר דערווייטערט. און די דאָזיגע ערשיי-נישטשען, נוג, האַלט איך, קען מען נישט אויס-טיישען זיך פּעלען זענען שטאַנדפונקט, ווייל רעליגיע קען נאָר דערהאַלטען דאס צוניפּלעבעניג, אַבער נישט די וואַרימע בעציהונג.

די סבה איז אַנאַדערע, ד. א. אונ-זער היפּער-ראַפּינירטקייט, אונזער בענ-עמאַציע. מיר זוכען נייעסען אויף אלע לעבענס-געביעטען און בענגענען נישט זיך מיט די דערגרייכטע.

דער אומרוה, וואס מאַכט געפונען אין איהם פּיעל רעליגיאָזיטעט, דער מענשליכער אונרוהיגער גייסט, וואס האט אין זיינע זוכענישען געשאפּען ריזיגעס און איינציטיג אַוועקגענומען מיליאָנען מענשען דעם ביסען פון מויל, האט אַרומגענומען אַלע געביטען פון לעבען, אַוועקקרייבנדיג פון אונז דאס בעל-בתי'ש'ע, דאס סטאַבילע...

דער יונגעראַמאָן האָט זיך צוריק אַריי-גערוקט אין ווינקעל, איינגענוערט זיך אין פּאַלעס און ווייטער געקוקט שטאַר אויפ'ן בילד פון דער קענענדיגער-דע-גער וואַנד...

קעלשטיין און שילדהייז, וועלכע הא-בען אונז בעגלייט די גאַנצע צייט פון אונזער ווילען אין טאַרנאָוסקע גויר. ה' צימבערקאַפּ האָט אונז צוגע-רעדט, אַז מיר זאָלען בעזוכען די ווא-סער-לייטונג אין טאַרנאָוסקע גויר, וואס איז עפּים גאַר אַ וואונדערליכע זאַך און זי גיט וואַסער פאַר גאַנץ אוי-בערשלעזיען.

מיר האָבען זיך משתדל געווען ביי דער אַדמיניסטראַציע פון דער וואַסער-לייטונג וועגען אַנאַרלייבניש, וואס מיר האָבען באַלד פּעקומען.

דער גיגאַנט פון טעכניק, דריטהאַלבען קילאָמעטער פון דער שטאַדט געפונט זיך די וואַסער-לייטונג. פון אויבען זעהט מען כמעט ווי גאַר-נישט, אַט שטעהט אַ פאַרקאָן מיט עט-ליכע קליינע געביידעס און אַ הויכער קומען, וואס לאָזט אַרויס וואַלענדיען רייך. אַרום איז אַ גאַרטען מיט פּער-שידענע גרינצייגען, ווי אויך אַ פּאַנ-טאָל.

דער דירעקטאָר פּרעקאָוסקי איז געווען צו אונז זעהר פּריינדליך און מיט זיין אויבערשליעזישען דיאלעקט האט ער אונז בעגרייט און זיך אויס-געריעדט, אַז מיר זאָלען נישט האָבען צו איהם קיין פּעראיבעל, אַז ער וועט רעדען מיט אַזא דיאלעקט.

מיר לאָזען זיך אַראָב אויף אַ וויג-דע, וואס פּיהרט אונז אַראָב 60 מע-טער אונטער דער ערד און מיר קו-מען אין גרויסע, הערליך איינגעאַר-דענטע סאַלאַגען, די ווענט פון קאַפּ-לעס, די פּאַדלעגע אַפּפּאַליטירט און דאָרט שטעהען אַזעלכע ריזיגע מאַשי-נען, וואס איך האָב נאָך יעדענפּאַלס אין מיין לעבען נישט געזעהן...

ביי די אלע מאַשינען שטעהן סך-כּל 2 מאַשיניסטען.

דער דירעקטאָר דערזעהלט אונז אַ גאַנצע געשיכטע, אַז פאַר אַזוי פּיעל און אוי פּיעל יאָהרען האָט מען אונ-טער דער ערד געפונען אַ אָדער, וואס ציהט זיך פון באלטישען און אַר, וואס שוואַצען און אַזוי איז געפונען גע-ווארען אַנדערע מינעראַלען און אין יאָהר 1898 האָט מען אויפגעשטעלט די דאָזיגע געביידע און זי פּערוואַג-דעלט אין אַ וואַסער-לייטונג, וואס גיט וואַסער פאַר גאַנץ אויבערשליעזיען. מיט 10 יאָהר צוריק, ווען די דייטשען הא-בען פּערלאָזט טאַרנאָוסקי גויר הא-בען זיי אוועקגעבּעט עטליכע רעהרען אין ווען די פּאַליאָקען וואַלען זיך נישט מאַמענטאַר אַריינעטירט וואַלט געשעהן אַ גרויסע קאַטאַסטראָפּע, ווארום דער דרוק פון וואַסער ענטהאַלט 610 אַט-מאָספּעציען און אין מיט פון 20 מי-נוט איז עס אומשטאַנד צו פּערגריסען דעם גאַנצען אויבערפּלאַך אויף עט-ליכע קילאָמעטער.

מען פּיהרט אינז פון איין סאַלאַך אין צווייטען און מען ווייזט אונז אוועלכע גיגאַנטען, וואס דער מענשלי-כער מח איז דאס נישט אימשטאַנד צו בעגרייפּען. מיר געהן און מיר געהן דורך טונעלען און מיר לאָזען זיך אַראב נאָך 25 מעטער די טיעף און ווידער נייע מאַשינען. דאָן פּיהרט מען אונז צו אין אַ טונעל וואו עס שטעהט אַזלדקע און מען ערקלערט אונז, אז מיט דעם שפּיעל קען מען פּאַהרען אַ שטח פון 3 און אַ האַלבען קילאָמע-טער ביז מען קומט אַרויס צום אַפּע-נעם טייך, דראַמאַ אויף דער דיי-שטער טעריטאָריע, וואס עס איז אַ אָדער פון ים.

איבער 2 שעה האָבען מיר פּער-בראַכט אין דעם ריזיגען טונעל און מיר האָבען בעוואונדערט דעם גרוי-סען אונגערייפּפאַרען כח פון מענשען אויפ'ן געבייטע פון טעכניק, וואונדער-ליכע גראַנדיעזעס און זיך זעה דעם זיך אויסגעדאַכט, אַז איך האָב דעם „טונעל“ פון קעלערמאַן.

כּבין זיך מודה, אַז כדי איבערצו-געבען אַלץ וואס איך האב דאָרט גע-זעהן דאַרף מען זיין אַ פּאַכמאַן און מען דאַרף דאָרט אַלץ שטודירען, פּדי מען זאָל עס קענען איבערגעבען. נאָר דער איינדרוק, וואס מיר האָבען גע-האַט איז געווען אונגעווינער. ס'איז גענוג צו אַנען, אז אין משך פון איין סעקונדע גיט עס אַרויס 96 קוביק מי-טער וואסער און דאס איז גאַנצנישע ביי-דער גאַנצער בעוועגונג פון אַלע מאַ-טאַרען.

אין משך פון אונזער בעוויך האָבען מיר אָנגעטראָפּען אויף פּערישענע קלימאַטען, אַט איז קאַלט ביז צום פּריהרען און אַ פאַר שריט ווייטער איז

ווען מיר זענען ענדליך געקומען צו-ריק ארויף אויף דער לופט האָבען מיר פּרייטער אָנגעקאַטעמט און נאָכדעם וואו מיר האָבען נאָך בעזוכט די אויווענס, וואס זענען אויך איינגעאַרדענט ערשט-קלאַסיג האָבען מיר געמאַכט אַ פּאַטאַ-גראַפּישע אויפּנאַהמע.

מיר געזענען זיך העפּליך מיט'ן דירעקטאָר, וועלכער אונז אַרפּרט מיר צו אַ פּאַר ווערטער, אז איך זאָל געדענ-קען צו שרייבען, אז די פּאַליאָקען זע-נען אויך אַזעלכע מייסטערס ווי די דייטשען און קאַנען אויך פּעהערשען און פּערפּולקאַמען דאס ריזען-ווערק, וואס מיר האָבען אַט נאָר וואס בע-וואונדערט.

(סוף קומט). ש. פּראַנץ.

וועלכע פאכען קענען זיך יעצט איינפארן - נען אין ארץ-ישראל?

דער צענטראלער האנדלער-קארפאראציע פון באנד אין פוילען האט צוגעשיקט די פאלענדע רשימה פון די פאכען, וועל-כע קענען זיך איינפארן אין ארץ-ישראל.

גראמאפאן-קאסטענס, מאנטאווניע פון ראווערן, קינדער-קאנפעיטע, הידרא-ליק, פעריטע אריבערמאטלען, איז-לייטע דראקט, גאלוואניזאציע-וואר-שטאט, פוטער-פראדוקציע, פאבריק פון וואפען, ביער-פראדוקציע, ביסקוויט-פראדוקציע, פערשטען-פאבריק, שאקא-און קופערס:

דער פייערליכער חנוכה - הביה פון וויינשטאקס שולע.

פון אלע זייטען שיטען זיך בלומען אזוי, אז עס דוכט זיך אויס, אז דער זאל איז פערוואנדעלט געווארען אין א בלומען-גארטען.

אין נאמען פון די שלערינס בע-גריסט די שלערין פון דער דריטער קלאס ס. וויינשטאקס: „כאטש דער קאל איז געענדערט, אונזער לייטערין וועט בלייבען די זעלבע.“ ג. קאהן יענער שולע איז אונז געווען גוט, זאל אונז דא אין דער שולע זיין בע-סער.

מיט טרעהרען אין די אויגען בע-גריסט די סטודענטין פון ציריכער או-ניווערסיטעט פרי. פראניא קאלושינסקא אלס א געוועזענע שלערין פון דער שולע, זי דריקט אויס איהר פרייד, וואס זי האט דעם, כבוד איבערצולעבן אזוירליכען יום-טוב אין דער שולע וועלכע זי האט געענדיגט מיט 7 יאהר צוריק. דער עולם ווערט געריהרט אזוי טרעהרען בעווייזען זיך אין די אויגען פון פיעל פערזאנלעך.

עס בעגריסט אויך די סטודענטין פון קראקאווער אוניווערסיטעט פרי. דויאלאוויוש אלס געוועזענע שלערין פון פרי. וויינשטאקס שולע. אין נאמען פון עלטערן - קאמיטעט בעגריסט פרוי פלעץ און דעראנגט א קיבער בלומען.

עס ווערען דאן געלעזען א רייע ברייף און טעלעגראמען פון פערשי-דענע שולען און פריינד פון זער שו-לע.

די לייטערין פרי. וויינשטאק דאנקט אלע געסט און דריקט אויס איהר אי-בערלעבונג, וואס איז ביי איהר דער גרעסטער שכר פאר איהר לאנגיעהרי-לען אנטויל נעמען.

מגלייכקייטען, ווארטען זיי דעריבער, ביז דאס געריכט וועט ארויסגעבען דעם פסק-דין און דערנאך מיט כח זיי איבערטראגנספארטירען.

א חוץ דעם איז פעהאן א גרויסע צאהל פון שטענדיגע ארימע-לייט, ווע-מען עס ערווארט נאכ'ן עקסמיסירען זיי, פשוט צו וואוינען אויף דער גאס. וועגען דער גרויסער צאהל עקסמי-סיע-פראצעסען בעווייזט אויך דער פאקט, וואס די אדוואקאטשע-קאמיסיע בייט קריי-געריכט האט די פריש-איינגעפלאנסענע פראצעסען בעשטימט ערשט אויף יאנואר 1933 יאהר.

דער בודזשעט פון דער צייטוויילי-גער שטאדט-פערוואלטונג איז נאך נישט בעשטעטיגט.

דער שטאדט-קאמיסאר ה' מאזוך איז עהערעכטען צוריקגעקומען פון קיעליץ, וואו ער האט קאנסערוירט מיט'ן וואיע-וואדע וועגען עסטשטעלען דעם בוד-זשעט פאר טשענסטאכאווע. אייניגע בודזשעט-פאזיציעס זענען געענדערט געווארען, אבער נישט אזוי גרויס.

דער בודזשעט איז איבערגעשיקט געווארען אין אינערן-מיניסטעריום צו בעשטעטיגען און ערשט שפעטער, נאך דער ענדגילטיגער בעשטעטיגונג פון אינערן-מיניסטעריום וועלען די בודזשעט-ציפערן פערעפענליכט ווערען און מיר וועלען די מעגליכקייט זיך צו בעקענען מיט זיי.

א פארפאל ביי דער ארבייט אין דער „מעטאלורגיע“.

מיטוואך 12 א זייער פארמיטלעך האט אין דער „מעטאלורגיע“ פאסירט פאלגענדער סארפאל:

ווען דער 26 יעהרהייער טשעסלאווא גארט (בערקא יאסעלעוויטש 11), האט געשליפען טעפ אויף א שמערגעל-שטיין, האט ער, זעהט אויס, פעסט צוגעדריקט דעם טאפ, וועלכער האט געפלאצט, פון וואס א שייק איז איהם געפאלען אין פנים אריין פערוואנדענדיג איהם שווער. פון די שטארקע וועהען האט גארט געחלשט.

די ערשטע מעדיצינישע הילף האט איהם ערטיילט ד"ר שיקער פון דער גיכער-הילף, וועלכער האט פערארדענט א רענטגען-דירלוויכטונג פון דער באק.

גער ארבייט. הילכיגע אויסגעשרייען פערפולען די לופט: „זאל לעבען פרי. זאשע.“ דאן ווערט געזינגען דער פוילישער און יודישער הימן, וואס ווערט אקאמ-פאגירט דורך א פוס-הארמאניע. נאך לאנג פערברענגען די עלטערן אין דער שולע און טיילען זיך מיט די איינדרוקען, וואס זיי האבען איבער-געלעבט.

פון סוחרים-פעראיין.

כדי ארומצורעדען א רייה אקטו-עלע שטייער און פאך - פראגען, רופט דער סוחרים-פעראיין זונטאג, דעם 18 ד. ה. אין אייגענעם לאקאל, אלעע וואלאנטשטי 3-5 א זייגער נאכמיטאג א פערזאנלעך.

די פערזאנלעך ווערט גערופען, כדי ארומצורעדען די געשאפענע סיוואציע אין צוזאמענהאנג מיט'ן נייעם געזעץ וועגען שטייער-ענוקקייטעס און אגנ-דע-רע לויפענדע שטייער-פראגען.

עס אונטערלייגט נישט קיין ספק, אז דאס היגע סוחרים וועט קומען מא-סענווייז אויף דער פערזאנלעך, וואס איז געווינדמעט זייער לעבענס-פראגען.

אין די געריכטען זענען איינגע-פלאמען הונדערטער עקסמיסיע-פרא-צעסען.

די זומערדיגע געריכט-פעריען דער-נעהנטערן זיך שוין צום סוף. פאלד וועט זיך אנהויבען די נאכמעלע אר-בייט און אלץ וועט פונקציאנירען אזוי ווי פריהער.

דער נייער געריכטס-סעזאן הויפט זיך אונטער'ן צייכען פון אנהויבענדיג גרויסער צאהל עקסמיסיע-פראצעסען, וואס איז דער בולסטער בעווייז פון דעם איצט גערשענדיגן קרייזס.

פון דער לייטע; וואס מיר האבען אדורכגעזעהן, קען מען דאָרט געפונען א גענוג גרויסע צאהל פערזאנען, וועל-כע זענען ערשט נישט לאנג צוריק גע-ווען גרויסע גבירים און היינט האבען קיין דירה-געלד און טענהן אויף דער לייטע פון דער טערע עקסמיסיע-פרא-צעסען. ס'וויילט זיך נישט ארויסציהען פון די אלטע וואוינונגען און אין קלע-נערע נייע איז אויך נישט דא קיין

קלייניגקייטען.

„גוט וואך“ יודעלעך.

די „גוט שבת“ יודעלעך קענט איהר דאך, דאס זענען די יודען, וועלכע קריכען ארום יודען שבת איבער דער שטאדט און שרייען אויף די הויפען: „גוט שבת יודעלעך, נעמען צוזאמען חלות, ברויט און שאר ירוקת, וואס זיי צוטיילען צווישען די נויטבעדערפטי-גע.

איצט איז געבוירען געווארען א געדאנק, אז מען זאל דעם נאמען שבת-יודעלעך ענדערן, באשר ווייל זיי געהן נישט בלויז שבת, נאר שבת-צו-נאכטס אויך, וועלען די נייע פראיעקט-געבער אז מען זאל זיי רופען „גוט-וואך“ יודעלעך.

ס'איז כדאי צו וויסען, וואס ר' עמנו-אל'קע וועט זאגען צו דעם פראיעקט.

„פיינע“ מעשים.

עס איז קלאר ווי דער טאג, אז דאס דירה-געלד איז ביי די היינטיגע צייטען א גרויסער עול, און אויב עמי-צער צאהלט היינט רעיעל דירה-געלד, דאָרף עס פערצייעכעט ווערען, אלס אנהויב-סאנאה.

טרעפען זיך אבער בעלי-בתים, וואס ווילען זיך נישט רעכענען מיט די אויסנאָם שווערע בעדינגונגען פון זייערע לאקאטארען און טהון זיי אָן אזעלכע צרות און ברענגען זיי אויס געלד, וואס מוז דורך דער גאנצער געזעלשאפט פערארטיילט ווערען.

אין א הויז אויף נאָדערשטענאג גאס וואוינען א רייעק לאקאטארען. מען קאן זיך פארשטעלען, אז קיין באַן-קירען זענען זיי נישט. פערוואנדערט דאָרט מיט'ן הויז א געוויסע פ-ש-ש, פייניגט זי די לאקאטארען סכנות'דיג, און ווען מען צאהלט איהר נישט דעם ערשטען פון קווארטיר פאראויס, קלאַגט זי באַלד איין אין געריכט און דער

ספאָרט-איבונגען, אין וועלכע אלע זא-לען אנטויל נעמען.

דעם לעצטען שבת האבען זיי גע-מאכט די ערשטע פרובע, וועלכע האט זיך גוט איינגעגעבען און אויב עס געלונגט דאס ערשטע מאל פארבריי-טען, אזוי א צווייט מאל און א דריטעס, וועלען זיך טשעפען צו אונז אויך...

א גוטער איינפאל.

די היגע ספאָרט-איבונגען האבען גע-גרינדעט אזא פערטיק און האבען איהם א נאָמען געגעבען „מענער-כאָר א. נ. פון א. ב. בירנבוים“.

כאָליגאָניזם.

אין טשענסטאכאווע, אזוי ווי אין אלע אנדערע שטעט, עקזיסטירט א פערטיק פון „פאָרטראַטען“, אַנ-אַבוויע פאָר, צו וועלכען עס געהערען גע-ביילדעטע כאָליגאָנישע סטודענטען, הא-בען זיי יענע וואָך זונטאג בעגעגענט אַנ-אַריים יודיש יונגעל, פערקויפּענדיג פלינגען-פאָפּיר, האבען זיי איהם ארויפ-געקאָרט אין זייער לאַקאַל אַרבעט 37 און איהם צוריסען דאס ביסעל סחורה, שלעגלענדיג דערביי מכות רצח. און ערשט לויט דער אינטערווענץ פון א פ-ליכע יודישע שכנים איז דאס יונגעל אפגעראטעוועט געווארען מיט'ן לעבען.

דעם היינטיגען זונטאג האבען זיי ווידער פערפאלגט א יונגעמאן, וועל-כער האט פערקויפּט קאַלאַפּיאַרען און איהם געוואלט שלאגען און די סחורה פערברייטען און נאר דורך א נס איז ער ניצול געווארען. זיי טהון דאס כלומר'שט אין נאָמען פון געזעץ, אז מען טאָר זונטאָג נישט האנדלען, אבער אויף דעם איז, דאבט זיך פעהרן אפּליציי. און ווען די פערקויפּער וואָלטען געווען נישט-יודען, וואָלטען זיי דאָמט זיך נישט רעאָגירט אויפ'ן חילול זונטאָג.

אויב אזוי... מעג מען...

דער צעזעהלסט מיר א פרוי פאלגענדעס: זי איז אַנאַלמנה, האט זי, כדי צו דערנעהרען זיך און די קינדער זיך געמאכט א שטיקעל געווענליכע דער שטאָט. האט זי די קרעפטן פון זעלבשטענדיג הויז גע'מסר'ט, אז זי האט דעלט אהן פאסטענט, האט מען געמאכט א פראטאקאל און עס איז פארגעקומען א טאָנד און די פרוי, די אלמנה איז פערמשפּט געווארען צו בעצאהלען שטראַף.

איז די אלמנה אַוועק צו א רבי'צין (אויך אַנאַלמנה) ביי וועלכער די קרע-מערין דאווענט און זיך בעקלאַגט: רביצין קרוין, אַזא און אזא עולה האט מיר געטהון די און די פרוי און זי דאווענט ביי דער רביצין, איז דאס גלייך אויף-האט די בע'עולה'טע אל-מנה געביטערט.

נו מילא, ענטפערט די רביצין מיט איראָניע, וועט מען איהר קיין עליה נישט געבען. - ס'שיינט, ווערט אויפגעטרעט די אלמנה, פון מיר גיסט זיך בלוט און איהר רביצין שפּאָסט גאָר און אַז איהר געהט אין די האר? האט זיך די רביצין צושריגען...

איהר געדענקט דאך די מעשה מיט יענעם ארד, וועלכער האט צוגעגנב'ט די זעלבצערע לעפּל און ווען מען האט איהם געכאַפט דערביי האט ער זיך פערטייליגט, אז די בעל-הבית'טע געהט אין די אייגענע האָר... דאסוועלכע איז מיט דער אלמנה, אויב זי טראַגט איהרע אייגענע האָר פּספּיט אפילו די רביצין, אז מען מעג זי מסר'ן... סמאָל.

דאס מאנופאקטור-געשעפט
פון פ. ש. ראוסקי
 וועלכע עגזיסטירט פון 1902 אין איבערגעטראגען געווארען אויף דער
1 אלעזע 11 №
 און איז פערזענלעך מיט אלערליי מאנופאקטור-סחורות ווי:
טאמאשאווער, ביליער, זינגער, שער
בעסטע פאבריקאנען און ביליער פרייזען.
 מינע קונדען, וועלכע קאנען מיר נאך זיך זען פירמע לאסטמאן און פישע-
 ראוסקי, וועלען האפענטליך נאך מיין איבעררייסען דאס שותפות, ווייטער מיר בעזענען,
 וואו זיי וועלען העכסט צופרידען זיין.
 איך לאדען דעריבער אין מינע קונדען זייערע איינפירען צו מאכען אין מיין געשעפט.
 מיט אמונג **עזריאל פשעראווסקי, אלעזע 11.**

Dr. med.
L. GUTMAN
POWRÓCIŁ
 Aleja № 8, telefon № 7.44.
POSZUKUJĘ
 lepszej osoby w roli gospodyni do star-
 szego pana na wyjazd. Zgłaszać się
 Wiener, Piłsudskiego 17, II-gie piętro.

צו מיינע געזעצטע קונדשאפט!
 דערמיט בין און מדיע, דאס אנהויבענדיג פון 1 טעסטעמבער ד. י. איז
 ליקווידירט געווארען אונזער שותפות-געשעפט, וועלכעס ווערט אבער ווייטער
 געפיהרט אונטער דער פירמע
M. A. LASTMAN, Aleja № 5
 צום הינטער-טראן איז מיין לאגער פערזענלעך מיט א גרויסען אויסוואהל פון אלערליי מאדערניסטע
 שטאפען פאר מענער און דאמען פון די בעסטע קוואליטעטען.
 אלעס צו פאבריקס-פרייזען.
 געמענדיג אין אכט מינע פאר-קענענישען און רעזולטע בעהאנדלונג זינט אייניגע 20 יאהר האף איך
 דאס די ג' קונדשאפט העט מיר ווייטער בעהערען מיט זייער צוטריט.
 מיט אמונג
M. A. LASTMAN, I-sza ALEJA № 5
 skład towarów manufakturowych.
 בעמערקונג: איך בעזענען מיר א גרויסען אויסוואהל פון אלערליי סחורות אויך
 קינדער אנצוגלעך צו שפאט ביליער פרייזען.

די פערוואלטונג פון דער נייער סינאגאגע
 מאכט בעקאנט, אז אנהויבענדיג
פון זונטאג, ד. 18 יעדען טאג פון 4-8 אונט
 וועט אין דער קאנצעלאריע פון דער נייער סינאגאגע
סערקויפט ווערן ביליעטען אויף די ימים-נוראים.
 דערביי מאכען מיר אויפמערקזאם, אז און א ביליעט וועט קיינער נישט
 אריינגעלאזט ווערען אין דער סינאגאגע.

די גבאים פון דער שטאדט = שוהל
 מאכט בעקאנט, אז אנהויבענדיג
 פון דינסטאג, ד. 20 וורועשיען וועט יעדען טאג פון 3 ביז 6 נאכמיטאג
 זיין צו בעקומען אין דער קאנצעלאריע פון דער שטאדט-שוהל ביליעטען אויך
 די קומענדיגע ימים-נוראים. פאר די שטענדיגע מתפללים (צו צאהלען) ווי אויך
 צו פערדינגען פלעצער.
 עס ווערט אויפמערקזאם געמאכט, אז אהן ביליעט וועט אין דער פרויען-שוהל
 נישט אריינגעלאזט ווערען.

לשמוע אל הרנה ואל התפלה!
 מיר מאכען בעקאנט, אז פון זונטאג, פ' נצבים יולך ווערען
 פערדינגען פלעצער פאר מענער און פרויען צו דאווענען די ימים-
 נוראים און א גאנץ יאהר אין ביהמ"ד פון
„מחויקי הדת“, נאדרושעטשנא 42
 מיט זעהר גוטע בעלי-תפלות.
 ווער עס וויל דערהאלטען די פאריאהריגע פלעצער דארף נישט צעצען, נאר
 באלד דינגען, פרי דער פלאץ זאל נישט פערנומען ווערען.
 ביליעטען צו בעקומען אין ביהמ"ד, וועלכעס איז אפגען א גאנצען טאג. מיר האבען אויך צו
 פערדינגען אייניגע פרויען-און מענער-פלעצער אין דער שטאדט-שוהל.
 דאס קאמייטעט פון ת"ת „מחויקי הדת“.

בעקאנט מאכונג
 דערמיט זענען מיר מדיע דעם טענענטאָבאָר פובליקום, אז אנהויבענדיג פון היינט אן
 ווערט געעפנט אין
נייעם מארק נר. 4, פראנט, 1 שטאק
א קאנסטיגנאציע-לאגער פון דער קאלישער
אקציען-געזע. פון פלוש און סאמעט-אויסארב.
 אין סקלאד געפונט זיך שטענדיג א גרויסער אויסוואהל פון
 אקסאמיטען, פלושען, קארד, קאטיק, באראנקעס, פלעדען, קאפען,
 טישטענער, מעבעל-מאנופאקטור, נאדרושעטשנא א. ד. ג.
אלעס צו פאבריקס-פרייזען.
 מיט אמונג **שיליש און קאלטאן**
 נייער מארק 4, פראנט, 1 שטאק.

KURSY JĘZYKOWE w Częstochowie
ALEJA № 20
LEONA WAJNSZTOKA
ANGIELSKI od 10 zł. NIEMIECKI od 10 zł. FRANCUSKI od 10 zł. MIES.
Początek wykładów w połowie września.
 Kompletly dla dorosłych, młodzieży szk., dzieci i t. p.
 Stopnie: elementarny średni i wyższy.
 Kancelarja czynna codziennie od 12 do 13 i od 16 do 19-aj.

מיטגלידער פון יודישען טורן - און
 ספאָרט-פּעראַיין, אויסגעצייכענט האָבען
 זיי זיך אַ חוץ זייער גוטער פּיזשער
 ענטוויקלונג און ערציעלע רעזולטאט-
 טען און מוסטערהאַפּט די ציפּיליניר-
 טען פּערהאַלטען זיך, וואָס איז אַ בע-
 ווייז, אַז זיי בעקומען אין יודישען
 טורן-און ספּאָרט-פּעראַיין אויך די גע-
 העריגע מאַראַלישע ערציהונג.
 צווישען די 35 מיטגלידער פון יו-
 דישען טורן-און ספּאָרט-פּעראַיין האָבען
 זיך ספּעציעל אויסגעצייכענט: דאָס
 7 יעהריג מיידלע מאַניא זילבערבערג
 מיט איהר וואונדערבארען זיעג אין
 לויפּען און מיט דעם 3 מעטער ווייט-
 שפּראַנגען, דער 10 יעהריגער גרין מיט
 דעם 4 מעטער ווייט-שפּראַנגען, דער
 פּיעל פּערשפּרעכענדיגער 15-יעהריגער
 יאַשינסקי זיעגט אין קויל - וואַרשען,
 לויפּען און ווייט - שפּרינגען (5.17),
 באָם זיעגט אין קויל - וואַרשען און
 הויך שפּרינגען (1.43), וואַרשען אין
 ווייט-שפּראַנגען (5.39) און שיינ אין גא-
 טען-לויף (יאַסנא, שלאַנסקא, זשעלאַז-
 נאָ, אַלע-וואַלאַנגשטשי).
 צווישען די 6 אַנטוויקלענער, וועלכע
 געהערען נישט צו קיין שום פּעראַיין,
 האָט זיך אויסגעצייכענט ראַזשטיין.
 ספּעציעל אויפּפאַלענד איז געווען
 דער זעהר גוטער און געזונטער הונדער
 ביי די קינדער, וועלכער איז זעהר
 וויכטיג, אָבער אַזוי זעלטען ביי יודען.
**פון יודישען טורן - און ספאָרט-
 פּעראַיין.**

די צווייטע געזעצטע דאָמען מאַג-
 שאַפט האָט געשפּילט געגען בריגאָדאָ 11
 וועגען מייסטערשאַפט און ערציעלע
 0:30 (וואַלאַקאווער), אין פּריינדשאַפּט-
 פּיל האָבען זיי אויך בעזיגט די ברי-
 גאָדאָ 23:25.
 די צווייטע קאַרב-באַל מענער-מאַג-
 שאַפט האָט פּעשפּילט צו „וויקטאָריאַ“
 18: 28.
 אין די אַלימפּישע שפּילען אַראָג-
 נייזרט דורך דער „בריגאָדאָ“ האַט
 יאַשינסקי פּערנומען דאָס 4 אָרט אין
 100 מעטער-לויף, בלום דאָס 4 אָרט
 אין הויך שפּרינגען און פּרל. דיאָמענט
 און טשאַראַנאָ דאָס דריטע אָרט אין
 הויך-שפּרינגען.

פון „וואַרטאָ“
 מאַרגען, שבת, דעם 17 ד. ה. האַלב
 3 נאַכמיטאָג אויפ'ן ספּאָרט - פּלאַץ פון
 27 פּולק קומט פּאַר אַ לייכטאַטלעטי-
 שער מעטש פון די מענער און פּרויען-
 סעקציעס פון וויקטאָריאַ און וואַרטאָ.
 דער מעטש זעהט פּאַר: פּערשידענע
 לויפּען, שפּרינגען, וואַרפּען, דער צו-
 זאַמענטרעף רופּט ארויס אַ קאַלאַסאַ-
 לען אינטערעס צוליב דער גרויסער
 קאַנקורענץ.
 זונטאָג, דעם 25 ד. ה. קומט פּאַר אַ
 מעטש פון וואַרטאָ מיט דער קאַראַנאָ
 אין ראַדאַסק. אין פּראָגראַם: לייכטאַט-
 לעטיק, פינג-פּאַנג, ספּאָרט-שפּילען.

די טענה פון די יודישע בעל-עגלות.
 לעצטענס האָט די אויסגאָבען פּאַ-
 מוניקאַציע „סיטראָען“ אַרויסגעלאָזט
 קאָמוניקאַציען, אין וועלכע זי איז מו-
 דיע דער יודישער בעפעלקערונג, דאָס
 איהרע אויסגאָבען וועלען ספּעציעל
 קורפּירען אויפ'ן שטח פון בית-החיים
 אינ'ם חודש אלול.
 אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם קומען
 טאַג-טעגליך די היגע יודישע בעל-
 עגלות, וועלכע בעקלאַנגען זיך אַז דער
 שריט פון „סיטראָען“ איז פאַר זיי א
 שרעקליכער קלאַפּ, און זיי רעדען צום
 יושר און געוויסען פון די היגע יו-
 דען.
 דער יודישער בעל-עגלה, דער יודי-
 שער פּורמאַן געהער מכמה שנים צו
 דער קאַטעגאָריע האַראָפּאַשע, פּערהאַ-
 רעוועטע מענשען, וועלכע אַרבייטען
 שווער און ביטער אויפ'ן שטיקעל טרי-
 קען ברויט, כדי צו קענען פּערנס זיין
 דאָס ווייב און קינדער.
 ער האָט נישט קיין טאַג און נישט
 קיין נאַכט; שטענדיג גרייט צו פּאַהרען
 אין וועג אריין, זומער אויסגעשטעלט
 אויף דער ברענענדיגער זון, וועלכע
 בראָט איהם און פּרענעלט, ווינטער
 אויף די קעלטען, פּרעסט און ווינטען,
 וועלכע סאַנגען זיין פּערהאַרטעוועטען
 אַראָנזיום און - און דאָך האָט ער
 קוים פון דעם אלעס אַ שטיקעל ברויט.
 וואָס פּערלאַנגט ער דען מעהר?
 זענען אָבער אויפגעקומען אויסגאָבו-
 טען, טאַקסובקעס, וועלכע האָבען זיך
 אָנגענומען אויף זיינע פּינדע יאהרען
 און קאַנקורירען מיט זייערע טיילוואַ-
 נישע מאַשינען, נישט לאָזענדיג איהם
 קריפּמאַן.

PRACOWNIA KUŚNIERSKA
S. BIRNBAUM, ALEJA № 3
 w PODWÓRZU
 wykonuje futra damskie i męskie, jak również
 wszelkie roboty kuśnierskie
 po cenach bardzo przystępnych.

**די פּעראַייניגטע רעוויזיאָניסטישע
 ציוניסטישע אַקאַדעמיקער.**
 עס ווערט בעקאַנט געמאַכט, אַז זונ-
 טאָג דעם 17 ד. ה. פּונקטליך 5 נאַכ-
 מיטאָג קומט פּאַר אין אייגענעם לאָ-
 קאַל אַ טעג - אַווענד (פּיף-אַ-קאַק).
 דאָס אַווענד-ברויט פאַר 1 זל. אייני-
 געזיכטענען פון ת"ת איז באמת זעהר בעדראָהט.

עשה למען תנוקה!
צו דער יודישער בעפעלקערונג אין טשענעטאָבאָ.
 אַזוי ווי יעדעס יאהר ווערט אויך היי-יאהר אַרויסגעשיקט ר"ה קאַרטען
 לטובת די ת"ת מחויקי-הדת, וועלכע מאַטערט זיך מיט די גרעסטע שווע-
 רייגקייטען פּדי זיך צו קאַנען דערהאַלטען.
 די עגזיסטענץ פון ת"ת איז באמת זעהר בעדראָהט.
 אין דעם חודש ווען יעדער יוד וועט בעטען עשה למען תנוקה של
 בית רבן, דאַרף מען זעהען, אַז די דאָזיגע קינדער זאָלען טאַקי קאַנען לעבען.
 דעריבער בעטען מיר די היגע יודישע בעפעלקערונג מים אַלע מעגליכקייטען
 אונטערצושטיצען אונזער הייליגע זאך און די אינקאַסענטען איינצואַהלען דעם
 מיטגלידס-אַפּצאַהל, אויך אויסצוקויפּען די ר"ה קאַרטען, ווי אויך יעדער ווער
 עס געהט אויף קבר אבות, וועט דאָרט טרעפען אונזער'ס א אינקאַסענט אויך
 וועט אונזערס א אינקאַסענט ארומגעהן איבער די שטובען וועגען מזכיר
 נשמות נדרים.
 זאָל יעדער געדענקען, אז ער קען געהאַלפּען ווערען אין זכות פון די
 דאָזיגע קינדער, וועלכע לערנען אין די ת"ת מחויקי-הדת.
 נאָר אין דעם פאַל וועט די ת"ת קענען עגזיסטירען.
 עשה למען תנוקה של בית רבן.
קאָמיטעט ת"ת מחויקי-הדת.

„Grand-Kino“
 קאַשטשוישקי גאַס.
 לעצטער סעאַנס 9.40 און.
 קרעסלע 1 זאָטי.
Teatr „ODEON“
 אלעזע 27.
 לעצטער סעאַנס 10 אוןפּער.
 אויפ'ן 1 סעאַנס קרעסלע 1.80

TAJNY DEDEKTYW
 איבער'ן פּראָגראַם: איבערליב פון קלאַנג-אַקטואַליטעטען.
 אכטונג: שבת און זונטאָג 12 מיטאָג גרויסע מיטאַג-טעאַטען.
 איינגאַנג 49 גראַשען.
TAINNA
 לעצטע טעג די מעכטיגע ליעבע-דראַמע פון לעצען פון דער פּאָליציי פּינאַנסיערע
 אין די היפּט-ראַליען: מאַדלען רענאָ
 אין פּיער בלאַנשאַר.
 איבער'ן פּראָגראַם: נייע קלאַנג-צינגאַבען.
NOC SZALU
 פון מאַנטאָג ד. 19
 סעפטעמבער
 קאַמדיע.